

Múltat teremteni

Beszélgetés Nagy Csaba képzőművésszel
Organikus pont és *Idősíkok* című plasztikai munkáiról

NAGY ANNA

Téged leginkább grafikusként ismer és ismer el a szakma, erről tanúskodnak díjaid is, és kiállítá-saidon is elsősorban filozofikus-meditatív hangulatú, nagyméretű fametszeteiddel találkozhatunk. Az elmúlt két évben azonban két köztéri plasztikai munkával is jelentkeztél, s bár nem szokatlan tőled, hogy különféle műfajokban kísérletezel, ez a két munka (Organikus pont, Idősíkok) most mégis mintha nagyobb figyelmet kapott volna a korábbiaknál. Hogyan született meg ez a két mű, milyen kérdések, problémák foglalkoztattak?

NAGY CSABA: A térrel, a tájjal, a természeti és a mesterséges környezettel való játékhoz, egyfajta „kertépítéshez” mindig is vonzódtam, és grafikai munkáimban is folyamatosan térproblémákba bonyolódom. A látható és érzékelhető téri minőségek révén, azoknak mintegy önnön határukként persze mindig jelenvalóvá lesz valami láthatatlan is, melyhez az időtlenség képzete társul. Munkáimban így megjelenik a térrel relációban álló idődimenzió is.* És ugyanakkor – jóllehet kevésbé absztrakt módon – mindig is foglalkoztatott, miként lehetne közösségi tereket létrehozni, olyan élhető helyeket, ahol szakemberek döntenek el, mi kerüljön a köz térére.

Mi lehet az oka annak, hogy Magyarországon szinte képtelenség kizökkenni abból a zsánerfelfogásból, amely elurálja a köztéri szobrászatot, legyen szó akár egy emlékműről, akár egy város nyilvános terébe felállított alkotásról? Miért ragaszkodnak a megbízók (polgármesterek, önkormányzati képviselők) a feltételezett közízléshez néha még akkor is, ha személyes preferenciáik, választásaik esetleg egészen mások lennének?

N. Cs.: Azért, mert megosztott a magyar társadalom, és a képzőművészeti élet szereplői maguk is. Nem véletlen, hogy van egy MMA. Ez olyan, mint Németország az 1930-as, 40-es években, amikor sokan asszisztáltak egy gondolkodásmóddhoz. Lehet, hogy csak finoman, csak apró elemeiben, észrevétlenül szolgálod ki a „felsőbb erőt” – épp hogy kicsit fogadod

el, azonosulsz az ideológiájával, de ez később visszafordíthatatlanná válik. Nem érezzük a jelenben a felelősséget, amikor véleményt kellene formálnunk. Mit csinálunk? Félünk valamitől, egy démoni félelem van bennünk, hogy akkor nem lesz megbízás. Ez a legrosszabb, hogy nem tudjuk, nem merjük vállalni mások előtt a látásmódunkat. Pedig nincsenek tehetségesebb vagy tehetőségtelebb képzőművészek Magyarországon, mint máshol a világban, csak mások a dimenziók. Angliában például nagyobbak a léptékek. Egy *Anthony Gormley* például lehet sztárszobrász, mert van mögötte egy olyan gazdasági háttér, egy olyan kulturális közeg, amely igényt tart arra, hogy korszerű, vállalható dolgok jelenjenek meg a köztéren. Van egy polgári réteg, egy befogadói közeg, amely az életminőségét abban is meg akarja élni, hogy számot tart a jó művészetre. Ez nálunk nagyon összetett. Egyrészt tudjuk, hogy az egész társadalmi helyzetünk megosztott, másrészt meg azt látjuk, hogy egyre inkább lecsúsznak az emberek, elfogy a polgári réteg.

fénykép: Nagy Csaba

Neked ezzel a két munkával szerencséd volt.

N. Cs.: Amiben nekem szerencsém volt, az az, hogy az önkormányzat meggyőzhető volt. Mindkét munka Bük város megbízásával készült, és nem ragaszkodtak a „jól bevált” sémákhoz, nem félték az újítástól, a merészebb formanyelvtől. Azt hiszem, ez abszolút pozitív példa lehet. Már az *Organikus pont* című

NAGY CSABA:
Organikus pont, 2014,
corten acél, rozsdamentes
cső, vörösfenyő járófelület,
720x310x265 cm
Bükfürdő, Kneip park

objektem esetében is volt jó pár szempont, ami szerint gondolkodhattam. Azonban ez egyfajta felelősséget is jelent, hogy milyenné alakítom a rendelkezésre álló teret, benne magával a „műtárggyal”. Értem ez alatt például az anyagválasztást. A coorten acél, ami ma már nagyon elterjedt anyag a köztereken, olyan fémtövezet, amelynek felületén vékony oxidréteg keletkezik, és ez védőréteget képez a felületén, másrészt egy nemes patinát ad neki. Egyfajta archaikus jelleget, ugyanakkor korszerű megjelenést kölcsönöz a tárgynak, és ez úgy is tűnhet, mintha egyenesen a természetből nőtt volna ki.

Gondolom, a cím is erre utal. Nem pusztán megidézed a természetet, hanem egyúttal természetét is formárod a mesterségesen kialakított környezetet. Egyfajta reorganizációt hajtasz végre, melyet mi sem bizonyít jobban, hogy a látogatók nagy élvezettel veszik a birtokukba a munkádat. Olyan műről van szó, ami használati tárgy is. De ugyanakkor maga a címadás gesztusa azt jelzi, hogy számodra fontos ezeknek a munkáknak a „műtárgy mivoltja”.

N. Cs.: Igen, ez a kettősség valóban jelen van, hiszen ez a műtárgy egy Kneip parkban van felállítva, ami a regenerálódást szolgálja, ennek része az a „taposóút”, amelyen mezítláb kell végigjárni. Ebbe a parkba szerettem volna egy olyan tárgyat elhelyezni (elsősorban használati tárgyra gondoltam), amely egyúttal közösségi szintériként is működhet, amely alkalmat ad a beszélgetésre. A félgömbök direkt úgy vannak felfüggesztve, hogy bennük egymás felé is tudjunk fordulni. Ezek a rozsdamentes acél félgömbök, mint afféle „pihenőgubók” függenek a testen. Nem olyan nagy újdonság ez, de azért formailag ki kellett találni. És a funkció adta a formát. A gumókat tartó test szerkezete

öntartó, több elcsúsztatott, egy sugárpontból kiinduló, negyed köríves pillérekből áll, melyeket egy fémháló köt össze. Ez a szövődék a kosárfonás hagyományára is utal. Ez egyrészt stabilitást szolgálja, másrészt kapaszkodó a pillérekhez ültetett futónövények számára is. A testet tekinthetjük fémpergolának is. A futónövényekkel az volt a célom, hogy azok lassan, folyamatosan alakítva fonják be a felületet, vegyék birtokba a szerkezetet, idővel szerves egységet teremtve a környezettel, és csak itt-ott tűnjön elő a konstrukció.

Ez a kontrasztokból előálló harmónia van jelen abban is, ahogy a meghajló, patinásodó fém szinte fává változik, vagy ahogy a víz hullámszerűségét is felidéző acélgömbök az anyaméh óvá, védelmező képzetét hívják elő. Egy műtárgy, ami a közös játékra és a magányos meditációra egyaránt csábít.

N. Cs.: Azon kívül csomópont is, hiszen a fürdőhöz készült, és szerettem volna, ha idővel annak karakteres, felismerhető jelképévé válik.

Másik munkád is Bükhöz, a lakóhelyedhez kötődik. A város 2015-ben ünnepelte alapításának 750. évét, és ebből az alkalmából került sor az Idősíkok című térplasztika elkészítésére és felállítására. Úgy tudom, a város önkormányzata köztéri alkotást eredetileg nem tervezett a „BÜK 750” programsorozatba, de te jelentkeztél egy koncepcióval. Kaptál-e végül szabad kezet a tervezésnél? Megfogalmazódtak elvárások a megrendelő részéről?

N. Cs.: Valóban jelentkeztem egy tervvel – a hezitálás során az önkormányzat kifutott az időből, nem volt már lehetőség egy meghívásos pályázat kiírására –, mert úgy gondoltam, hogy az alkalom indokoltta teheti, hogy a város közttereinek egyikére térplasztikát állíttasson, hiszen a közterek alakításának koncepciója fontos városstratégiai kérdés. A tervet végül elfogadták. Egy komplex térkialakításról szólt a megbízás, beleértve a világítást és a növényzet kialakítását is. Izgalmas lehetőség! Sok más szempont mellett szerettem volna, hogy az emberek érezzék magukénak a teret, használják

NAGY CSABA: Idősíkok, 2015, alumínium lemez, 20 db 80x80cm gránitlap, 1700x520x210 cm, Bük

foró: Nagy Csaba

és mozogjanak ebben a térben otthonosan. Úgy hiszem, ez sikerült: a térfelügyelő kamerák tanúsága szerint sokan nem csak újra és újra bejárják a teret, de nagy kedvvel szelfiznek is a szobor előtt, amely talán egy emblematikus színhellyé alakulhat idővel.

A négy hasázból kettőre rá lehet ülni, a legmagasabban jelenik meg az a szöveg, amely a települést elsőként említő, 750 éves oklevélből való. Nem akartam sem formailag, sem tartalmilag klasszikus emlékművet, és a koncepciót a környezet adottságai is indokolták. Nemrég újjátották fel az önkormányzat épületét, és az alumínium jobban illeszkedett az épített térhez. Az új technológiák vizuális nyelvre gyakorolt hatása elkerülhetetlen, és kell az a fajta nyitottság, korszerű gondolkodás, hogy tudjunk nem hagyományos eszközökkel „múltat teremteni”, idézni.

Mi volt az elképzelésed?

N. Cs.: A klasszikus emberi alak ábrázolása helyett, olyan formai megoldást terveztem, amelyben a figura egy „szelvényekből” kialakított tömb, és ez a szelvénytérkép jelképezi a 750 év időtávlátát, a folytonos emberi jelenléttel. Ehhez a formai megoldáshoz autentikus anyagnak az alumínium lemezt tartottam, amely légies, lágy megjelenésével ráadásul jobban is illik egy szubtilisebb emlékezéshez.

Ugyanakkor az alak mégis állandóságot sugall.

Engem az archaikus görög szobrokra emlékeztet, de nem valamiféle örökléte, sokkal inkább a monoton és könyörtelenül múló idő bizarr statikusságát sugallja. Így a jövő „emlékhelye” is egyben, hiszen ez által a változásban jelenlévő változatlansággal szembesíthet.

N. Cs.: A rétegelt vagy lemezekből, elemekből építkező szobor ugyanakkor nem ismeretlen a kortárs szobrászatban, gondoljunk csak *David Černý* vagy *Park Chan* munkáira. Az idő annyira megfoghatatlan és áttetsző, és ez a megoldás – különösen este, amikor lámpák világítják meg teret és alakot – felerősíti ezt az érzést, mintegy anyagtalánít. Az emberi jelenléte pedig a lehető legegyszerűbben akartam megjeleníteni. Számomra természetes módon adódott ez a formaképzés, semmiféle tudatos utalás vagy reflexió nem volt az említett munkákra.

Térszervező szerepükön túl milyen megfontolásból döntöttél a földből különböző magasságokba kiemelkedő hasábformák mellett?

N. Cs.: A természetes horizontális kiterjedés mellett a vertikális tárgyelemek az ember környezetalakító, azzal kölcsönhatásban működő természetét szimbolizálják. Az áttört formák – ahogy a velük megegyező alapterületű gránitlapok, melyek tónusukban ugyanakkor az alumíniumot idézik – az ember által generált folyamatos változásra, alakulásra, növekedésre utalnak. A gyerekek pedig, magától értetődő módon ugróiskolaként is használják.

Ezért a természetességért és közvetlenségért tűnik úgy, mintha az alak is a fűben állna?

N. Cs.: Igen, szándékosan rejtettem el az alapzatot. Ahogy a hasárok organikus áttörése arra az illúzióra figyelmeztet, hogy a jelenléte egyfajta illúzió is tekinthető. Bük nem Róma, nincsenek kultúrrétegei. Csak ezek az írásos emlékei vannak. Azokra a névtelenekre is gondoltam, akiknek ugyanúgy megvolt a saját történetük, ők is kellettek ahhoz, hogy mi itt legyünk, és mi is kellünk ahhoz, hogy az utánunk következők itt legyenek.

Jegyzetek

- * Nagy Csaba A tér metafizikája című kiállítása január végéig volt látható Szombathelyen, a Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központjának Zéró Galériájában.

for: Nagy Csaba

NAGY CSABA: Idősíkok, 2015, alumínium lemez, 20 db 80x80cm gránitlap, 1700x520x210 cm, Bük

